

עבודת השעה

פרשת "ויילך"

"וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל" (ויילך לא-א) הלך משה אל כל שבט ושבט להודיע שהוא מת, כדי שלא יפחדו. וחזק את לבם שיהושע ימשיך אחריו וינהיג את העם, כנאמר להלן (בפסוק ד) "ואתה תנהלנה אותם" (אבן עזרא). ויש מפרשים שהלך משה לבית מדרשו להוכיח את עם ישראל קדם מותו (פרוש זינת בן עזרא). מדוע הצריך משה לילך לבית המדרש בכדי להוכיח את עם ישראל, כלום לא יכל להוכיחם במקום אחר, והלא בפרשת ויקהל (שמות ל"ה, א) כשהצריך משה לדבר עם כל עם ישראל לא כתוב שמשוה הקהיל את עם ישראל בבית המדרש? אלא מכאן רואים את גדלות משה רבנו ע"ה, שמכיון שבקש להוכיח את עם ישראל, הלך קדם לבית המדרש כדי לעין שוב בכל עניני התוכחה כיצד להוכיחם בכדי שלא לפגוע בנפש יהודי, כי לזה צריך סיעתא דשמיא מיוחדת, לכן הלך לבית המדרש אשר השכינה שורה שם (מפי השמועה).

כמה שהדברים נוקבים ומפנים אלינו בימים הללו לפני יום כפור הבא עלינו לטובה. בעת הזמן להוכיח את אחינו עם ישראל שעוד אחד יזכה לשוב בתשובה בעוד אנו בימי הרחמים והסליחות, שיש רחמים גדולים בעולם. אך חשוב הוא לדעת כיצד להוכיח כל איש לפי דרגתו ומצבו, ובנעם דברים. וכפי שבפרשה הבאה פרשת "האזינו" מוצאים אנו את תוכחותיו של משה רבנו לעם ישראל, כך בכל דור ודור חייב האדם להוכיח את עצמו ולהתעורר מחדש כל אחד ואחד לפי מצבו האישי, בפרט בימים הללו, כלשון הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ג הל' ד'), "עוררו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם", כפול את לשונו, כי יש הגדול בין נרדמים לישנים. (לבוש יוסף)

כדי להתעורר לתשובה יש להרהר על יום המיתה שכבר אמר שלמה המלך "טוב לזכת לבית האבל מאשר לזכת לבית המשתה ורחי יתן אל לבו". שאל האדמו"ר רבי ישראל מרוזין וצ"ל: אנו אומרים בתפלת יוה"כ ובברכות ההפטרות

בספר "הצדיק ר' שלמה" שנכתב על רבי שלמה בלזר, תלמיד החפץ חיים מובא בשם החפץ חיים משל נפלא להמחיש את פחד יום הדין. המשל הוא על מעשה אמתי שארע בעת מלחמת העולם הראשונה בבחור ישיבה שנתפס ע"י השוטרים. גזרו עליו ענש מות. השוטרים כונו כנגדו מכונת יריה, ובעוד הם מנסים לירות עליו, ארעה תקלה במכונת היריה, ובמשך רבע שעה נסו לירות בו ולא הצליחו. בינתים הצליח הבחור לברוח מהם ולהציל את נפשו, ומרב הפחד שהיה לו באותה שעה, הלביתו שערותיו. אמר על כך החפץ חיים שספור זה הוא משל נפלא עד כמה צריך האדם לפחד מיום הדין, ולהמחיש בחוש כיצד יהיה ירא וחרד ביום בו יפרטו לפניו את כל מעשיו ומחשבותיו לפרטיהם. (מורשת אבות)

"הקהל את העם האנשים והנשים והטף" (ויילך לא-ב) מספר בתלמוד מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר בן חסמא שהלכו להקביל פני רבי יהושע בפקיעין. אמר להם מה חדוש היה בבית המדרש היום? אמרו לו תלמידך אנו ומימך אנו שותים. אמר להם אף על פי כן אי אפשר לבית המדרש בלא חדוש, שבת של מי היתה? אמרו לו שבת של רבי אלעזר בן עזריה היתה (כלומר שהוא דרש בשבת זו), חזר ושאל אותם ובמה היתה הגדה היום? אמרו לו בפרשת הקהל שאל אותם ומה דרש בה? אמרו לו הוא דרש בפסוק "הקהל את העם האנשים והנשים והטף", ושאל אם אנשים באים ללמד, נשים באות לשמע, טף למה באים? כדי לתת שכר למביאיהם. אמר להם רבי יהושע מרגלית טובה היתה בידיכם ובקשתם לאבדה ממני? (תניניה ג).

יש להבין, מדוע רבי יהושע התפעל כל כך מהמאמר הזה, עד שאמר להם מרגלית טובה בקשתם לאבד ממני? הענין יתבאר על פי דברי הירושלמי (יבמות סוף פרק ראשון),

הפסוק: "שובה ישראל"

אבל אי כתב הוה מצוה יתרה טפי, ע"כ. כלומר, מצוה מן המבחר היא לכתב, אך אם קנה יצא ידי חובה (וכן פסק הגר"א בשלחן ערוך שם אות ג). נפקא מינה נוספת אם לאחר שכתב ספר תורה נגב הספר. מצד מצות כתיבה יצא, אבל מצד מצות למוד תורה לא יצא, כי אין לו ממה ללמוד.

לדמב"ם ישנם שתי מצוות בגדר מצות כתיבת ספר תורה, שהם מעכבות אחת את השנייה. שכן בהלכות ספר תורה (פרק ו' הלכה א) הדמב"ם אינו מביא כלל אפשרות של קניית ספר תורה. אלא, או שכותב האדם בעצמו, ואם אינו יודע, אחרים כותבים לו. כלומר, שיטתה מצוה של כתיבה ממש. ובהלכות מלכים (פרק ג' הלכה א) כתב כשנאבד ספר תורה (למלך) צריך לכתב אחר.

לשיטת רש"י, אם קנה ספר תורה בשוק, יצא ידי חובה, אלא שנקרא כחוטף מצוה. אבל אם כתב, אז מעלה עליו הכתוב כאלו קבלו מהר סיני. נגסה להבין, מהו ההבדל הגדול בין מי שקונה ספר צורה שחשב לחטוף מצוה, ובין הכותב, שחשב שכאלו קבלה מהר סיני. ולא עוד, אלא שלשיטת הרמ"א חוטף המצוה אינו יוצא ידי חובה.

שמשפר שם על אמו של רבי יהושע שהיתה מוליכה את עריסתו לבית המדרש, כדי שיתדבקו אוניו בדברי תורה. לכן התפעל רבי יהושע ממאמר זה "לחת שכר למביאהם", כיון שגם אמו נהנה בו כך והביאתו לבית המדרש כדי שיתנסו דברי תורה באוניו... (משך חכמה לבוש יוסף).

מפסוק זה למדים על מדות הקהל שעולים לרגל לראות את גדול הדור שישפך את שיחו ללבנו ויחדיר בנו יראת השמים. טוהרה ולא כאותם משכילים שבאים עם לב קר כדי להתחכם ולסתור את דברי התורה.

לפי האמור לעיל, בגדר כתיבת ספר תורה ישנם שני מצוות. מצוה ראשונה מצד עצם הכתיבה, והמצוה השנייה מצד למוד תורה. הנפקא מנה ביניהם הוא, לרכוש ספר תורה בשוק. מצד המצוה הראשונה כתיבה, אינו יוצא ידי חובת המצוה, וכן פסק הרמ"א (ש"ע יורה דעה, סימן ער סעי' א) לקח ספר תורה מן השוק, הוי כחוטף מצוה מן השוק, ואינו יוצא בזה. ע"כ.

אבל מצד המצוה השנייה למוד תורה, הוא יוצא ידי חובה, וכן מפרש רש"י (מנחות ל ע"א ד"ה כחוטף מצוה) ומצוה עבד.

פינת ההלכות

ע"פ ילקוט יוסף ב"ר ה' "יעלה ויבוא בברכת המזון" (סימן תכד)
ב. בשבת וראש חודש מקדימים לומר רצה והחליצנו ואחר כך יעלה ויבוא. ואם טעה והקדים אמירת יעלה ויבוא לרצה והחליצנו, יצא. [ילקוט יוסף שבת ב"ר ה' עמוד שיד].

ג. בשבת וראש חודש אם נמשכה סעדתו אחר שחשכה, מוכיז יעלה ויבוא בברכת המזון. אבל אם חל ראש חודש במוצאי שבת, וסיים את סעדתו אחר שחשכה, אינו אומר יעלה ויבוא בברכת המזון, ומוכיז בה רק רצה והחליצנו. [ילקוט יוסף שבת ב"ר א' עמוד ת"י].

ד. אם התפלל ערבית של מוצאי שבת במוצאי ראש חודש מבעוד יום, ואחר כך סעד ומברך ברכת המזון קדם שקיעת השמש של יום ראש חודש, אפלו הכי אין לו להוכיז ראש חודש בברכת המזון, שהרי עשאו חל בתפלתו. אבל אם הוא לא התפלל אף על פי שהעביר התפלל ערבית, אינו נמשך אחריהם, וצריך להוכיז ראש חודש בברכת המזון. [ילקוט יוסף שבת ה' ע"א שיד].

סיפור בהמשכים

"הסידור של האם" חלק ב.

קיצור: זו המתנה היקרה לי ביותר, אמרה בהקדמת תורה, למראה הסידור המהדר שבעלה העניק לה, עם הקדשה אישית. לדינה מלאו אז עשרים שנה. שנתים קדם לכן, בשנת תרפ"ב (1922), נשאה לר' יוסף. הם התגוררו בעיר נירגהאזה בהונגריה. בני-הזוג היו ידועים במעשי החסד שלהם, ובימים היו פתוח לכל נזקק וקשה-יום. בקשי רב הצליחה משפחת טלר להתקיים בזכות פרה מניבה, עד שיום אחד לקחו להם גם אותה. ביום שחר אחד, ב-17 במרס 1944, פלשו הנאצים לעיר. כל היהודים העלו למשאיות. יפה, אמה של דינה, השלכה באכזריות ובפראות למשאית, לעיני דינה וילדיה. בכל הזמנים הקשים התנחמה דינה בסידור שקבלה מבעלה. **המשך:** לאחר השואה עלה ישי לארץ. הוא הקים כאן משפחה, אך כעבר כמה שנים הגר לקנדה. נולדו לו ארבעה ילדים, ואחריהם נכדים ונינים לרב. עברו שנים. בשנת תשל"ד (1974) נסע ישי לבקר בבית-הספר שבהונגריה. בשבת הלך לבית-הכנסת הגדול בעיר. האולם היה גדול ומפואר, אולם המתפללים בו היו מעטים מאוד. לידו ישב יהודי שנקרא אורח. הגבאי נגש אל האיש והגיש לו סידור כרוך בכריכה נאה. "מתנה בעבורך. מזכרת מהבקר", אמר. ישי נצל את ההזדמנות. גם הוא רצה לטל עמו מזכרת, ובקש מהגבאי לתת גם לו סידור. הוא הבטיח לתת ביום ראשון תרומה נאה לבית-הכנסת. הגבאי נענה בחפץ-לב, הלך לירכתי בית-הכנסת, וחזר ובידו סידור ישן ובלה מעט. בסיום התפלה הטמין ישי את הסידור במגרת השלחן, ואחרי השבת חזר לבית-הכנסת, השאיר תרומה נאה ולקח את הסידור. בבואו לביתו הניח אותו בין ספריו בלי לפתח אותו, והענין נשכח ממנו לגמרי. עברו עוד עשרים ושבע שנה. בשנת תשס"א (2001) החליטו ישי ואשתו אסתר לשוב לארץ. הם החלו באריות תכולת הבית. במהלך האריות ראה ישי את הסידור הישן שקבל בבית-הכנסת בבית-הפשוט. הוא דפדף בדפיו הדהויים, ואגב כך פתח את הדף הראשון. הוא הביט בכתוב, ופתאום נפלטה מפיו צעקה שהחרידה את הבית. אשתו מהרה אליו ומצאה אותו רועד מהתרגשות. הוא לא הצליח להוציא מלה מפיו, ורק הצביע על ההקדשה שהיתה כתובה בסידור: "לאשתי היקרה איזבלה (דינה) ביום הולדתה ה-20, מבצלח יוסף. 24 דצמבר, 1924"! נירגהאזה היתה רחוקה מאוד מבית-הפשוט, אך ככל הנראה אחרי השואה נאספו ספרי הקדש שנותרו בקהלות הונגריה החברות, והעברו לבית-הכנסת הגדול בבית-הפשוט. כך הגיע לשם גם הסידור של אמו, ויד ההשגחה כונה שהסידור הזה יגיע דוקא לידי בנה! כמה שנים לאחר מכן זכה ישי לגינה, שנקראה על שם אמו, דינה. בהתרגשות רבה הכריז ישי כי כאשר הגינה תגיע לגיל מצוות תקבל את הסידור היקר של אמו. סוף!

עלון זה לעילוי נשמת!

ברוך עובדיה בן שרה	יגאל יוסף בן שושנה
שרה בת סלמה	שלום בן משה
אסתר בת חנה	שלום בן אברהם
ציון עובדיה בן רחל	חזקאל אליהו בן סמרה
נעמי לקס בת אסתר	יעקב לקס בן אסתר
רחל עובדיה בת אסתר	רבקה בת כאונו וחנניה
שלמה בן אליהו ושרה	אברהם דמתי בן אסתר
דוד שורמון בן חוה	יוסף צברי בן אהרון

ת.נ.צ.ב.ה.

עורך ומגיש: שלום ע.

המעוניינים לקבל את העלון למייל בתפוצה שבועית:
יש לשלוח הודעה לאימייל: avodat.aseem@gmail.com
כמו כן ניתן להוריד את העלון באתרי "לדעת" ו"דרוש" ועוד..